

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2021/2022

Destinace (země, místo): Srbsko

Jméno, příjmení: Mgr. Stanislav Havel

Krajanská komunita v Srbsku čítá necelé dva tisíce lidí, kteří se hlásí k české menšině. Nejvíce českých krajanů žije v srbském Banátu v obcích Bela Crkva, Kruščice, Češko Selo, Vršac a Gáj. Česká sdružení (převážně České besedy) najdeme i v Bělehradě, Novém Sadě, Petrovaradinu, Niši, Sremu, Pančevu, Rudniku a Kragujevci.

Hlavním řídicím orgánem pro českou menšinu v Srbsku je Česká národní rada se sídlem v Bele Crkvi. Předsedkyní České národní rady je paní Ljiljana Stehlik.

Já učím český jazyk ve třech obcích. V Bele Crkvi, Kruščici a Vršci. Dle možností dojíždím do České besedy v Bělehradě a do Českého Sela. Výuka je většinou pod patronací Českých besed, které mají prostory k výuce. V Bele Crkvi se vyučuje český jazyk ve Škole plus a v České besedě, v Kruščici probíhá výuka v Etnodomě České besedy. Ve Vršci vyučuji českých jazyk v prostorách České besedy Vršac.

V Srbsku učím český jazyk, ale také pomáhám realizovat téměř všechny společenské, sportovní a kulturní akce českých krajanů.

Snažíme se spolu s učiteli u krajanů v Rumunsku spojovat srbskou a rumunskou část Banátu, pro kterou jsme vytvořili pracovní název Český Banát.

Výuka a počty žáků

Kruščice

Skupina	Počet
Předškolní děti	11
Mladší děti – první stupeň	7
Starší děti – druhý stupeň	12
Středoškoláci	2
Dospělí	11

V Kruščici chodí na výuku českého jazyka mnoho dětí. Jsou to zhruba tři čtvrtiny všech dětí z Kruščice. Pro většinu je čeština druhým jazykem. Doma se mluví převážně srbsky.

Děti školou povinné jsem rozdělil do dvou skupin. Jednu skupinu tvoří předškolní děti, žáci z prvního stupně a úplní začátečníci. Druhou pak děti z páté až osmé třídy. Na výuku českého jazyka dochází i „srbské“ děti.

V Srbsku je povinná školní docházka osmiletá. Obě skupiny chodí dvakrát týdně (v úterý a v sobotu).

Výbornou motivací pro účast na kurzech češtiny je hraní fotbalu. I ve školním roce 2021 / 2022 jsme v Kruščici měli tři žákovské týmy. Tréninky jsou třikrát až čtyřikrát týdně. Při tréninku se mluví česky.

Bela Crkva

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	13
Starší děti – druhý stupeň	4
Dospělí	18

Ve městě Bela Crkva žije poměrově nejvíce českých krajanů v Srbsku a sídlí zde i Česká národní rada.

V Bele Crkvi vedu dva kurzy pro dospělé a jeden pro děti. Děti mají výuku jednou týdně v pondělí od 18:00 ve Škole Plus.

První skupina dospělých chodí na kurz češtiny každé pondělí do Školy Plus. Tato skupina je specifická tím, že v ní jsou většinou učitelé a významné osobnosti města Bela Crkva. To na mě klade vyšší nároky na profesionální vystupování a kvalitní přípravu na výuku. Hodiny s touto motivovanou studijní skupinou bývají velmi pohodové a nesou se v přátelském duchu.

Druhou skupinu tvoří čeští krajané z České besedy Bela Crkva. Tato skupina měla výuku každou druhou středu od osmi hodin večer.

České Selo

V Českém Sele pravidelná výuka neprobíhá. Místní tři děti dojíždí na výuku českého jazyka do Bele Crkve.

České Selo ale využíváme pro různé akce, které souvisí s výukou českého jazyka. Probíhala zde například *Noc s Andersenem*, cyklistický *Závod Česko – srbského přátelství* nebo *Svatojánský pohár* na místním posvícení.

U dospělých vlastní výuka neprobíhá. Všichni mluví česky velmi dobře. Jedná se tedy vždy o přátelskou návštěvu v rodině a povídání si, také se účastním mší v místním kostele, kde předčítám biblická čtení v češtině.

V letošním roce se opět zvýšil turistický zájem o České Selo. Do vesnice se vrátil před dvěma lety český krajan Emanuel Veverica, který se spolu se svou přítelkyní starají o propagaci Českého Sela na sociálních sítích a také o úklid vesnice.

Emanuel Veverica také „pečuje“ o turisty, kteří do Českého Sela zavítají. Ubytuje je v místním Českém domě a postará se také o stravování. Nejvíce pomáhá propagaci vesnice akce Paprikašijada (soutěž ve vaření kuřecího paprikáše), na kterou přiježdí nejen soutěžící z okolí, ale i autobusy s českými turisty.

Veškeré informace můžete najít na facebookové stránce Česko Selo.

Vršac

Skupina	Počet
Dospělí začátečníci	3
Dospělí pokročilí	13

V České besedě Vršac probíhala výuka jednou týdně ve středu. Ze začátku jsem vyučoval dvě skupiny. První skupinu tvořili čeští krajané z Vršce, kteří mluví česky velmi dobře.

Druhou skupinu začátečníků tvořili lidé, kteří měli velký zájem se naučit česky, protože chtěli odejít pracovat do České republiky. Později jsme sloučili obě skupiny do jedné.

V České besedě Vršac probíhá také mnoho kulturních a společenských akcí. Připomeňme jen *Kulturní léto 2022* a *Měsíc české kultury ve Vršci*.

Organizace a obsah výuky

V školní roce 2021/2022 jsem vyučoval český jazyk od nejmenších dětí ve školce v Kruščici až po „studenty“ v Českých besedách, kterým bylo hodně přes osmdesát roků.

Ve školce má výuku českého jazyka formu hry a zábavnou formou se snažím děti naučit co nejvíce slovíček.

S menšími školními dětmi jsem se zaměřil na slovní zásobu. Začali jsme praktickými otázkami – aby děti dokázaly vyjmenovat a napsat dny v týdnu, měsíce v roce, barvy, správně používat číslovky, nakoupit si potraviny v českém obchodě, vyjmenovat domácí a divoká zvířata, popsat počasí, vyjmenovat sporty a sportovní náčiní atd.

Pak jsme zkoušeli krátké dialogy (v obchodě, na nádraží, na poště, v divadle, ve městě atd.).

U starších dětí je stále velký rozdíl v úrovni znalostí českého jazyka. Se začátečníky jsem pracoval podle stejného schématu jako na prvním stupni. U starších dětí jsme se zaměřili více na gramatiku – probírali vyjmenovaná slova, skloňovali podstatná jména, procvičovali antonyma, synonyma a homonyma.

Pro dospělé v Bele Crkvi, Kruščici a ve Vršci jsem již tradičně připravil pracovní tematický list (oblečení, doprava, škola, dovolená, nakupování, práce atd.). Součástí každého pracovního listu byla také základní gramatika a syntax. V programu výuky bylo také promítání dokumentů či jiných videí s českou tematikou.

Nechyběla ani práce s hudebním textem, do kterého posluchači doplňovali chybějící text a poté se zpívalo. Po výuce dospělých vždy následuje debaťní skupina, ve které se diskutuje česky.

V hodinách se diskutuje také o reáliích České republiky.

Ekologie v srbském Banátu

Naše ekologické aktivity v srbském Banátu začali na jaře 2021, kdy jsme se rozhodli s manželkou uklidit centrum Kruščice a řekli, kdo se má chuť připojit, ať přijde. A přišel velký počet dětí i dospělých v čele se starostou vesnice. Jelikož měl EKO DEN úspěch, tak jsme celou akci ještě zopakovali.

Na EKO DEN navázala akce *Uklidíme český Banát*, na které spolupracuji s učiteli z rumunské části Banátu.

A v roce 2022 byly zatím dva EKO DNY v Českém Selu, kde se o úklid a úpravu vesnice stará český krajan Emanuel Veverica s Milicou Knježević.

Velké poděkování patří i členům Hnutí Brontosaurus, kteří v Českém Selu pomáhají uklízet český hřbitov, areál Českého domu i téměř celou vesnici.

Výtvarné dílny v srbském Banátu

Součástí výuky jsou výtvarné dílny, které vede moje manželka Alena Havlová. Děti již tradičně vyráběly lampiony, vánoční ozdoby, masky na masopust, barvily a malovaly kraslice na Velikonoce.

Žáci českého jazyka se také mohli zúčastnit výtvarných projektových dnů, které pomáhá realizovat česká krajanka a výtvarnice Tereza Stamenković Klepáček.

Děti se spolu s paní učitelkou starají o výtvarnou výzdobu Etnodomu. Výtvarné dílny učitelky Aleny Havlové jsou velmi populární, a hlavně se při nich mluví česky.

Fotbal v srbském Banátu

Jako motivaci jsem k výuce českého „posloužil“ již pátým rokem fotbal. Platí jednoduché pravidlo. Kdo chodí na češtinu, může hrát fotbal.

Ve školním roce 2021/2022 jsme měli tři žákovské týmy. Starší děti hrály Vojvodinskou ligu žáků. A mladší jsem rozdělil do dvou týmů, které hrály přátelská utkání.

Hudba v srbském Banátu

Česká píseň měla v Banátu vždy své místo.

V České besedě Bela Crkva se aktivně účastním zkoušek pěveckého sboru *Krajani*. Ve Škole Plus Bela Crkva jsme letos nacvičili několik českých písní s dětským souborem *Radost*, který vystupoval na slavnosti ke *Dni České národní rady*. V České besedě Vršac jsem spolu s studentkou Terezou Kroužkovou vytvořil ze studentů českého jazyka malý začínající sbor místní besedy, který vystoupil na Českém kulturním létu ve Vršci.

V plánu bylo také obnovit pěvecký sbor v Kruščici, zatím proběhla první zkouška a uvidíme, jaký bude mezi kruščickými Čechy zájem opět zpívat.

Kultura v srbském Banátu

Učitel českého jazyka se podílí na kulturních akcích českých krajanů v Banátu. Zve na akce a komunikuje s hosty z České republiky, připravuje program, zařizuje ubytování, domlouvá stravování či třeba výlety.

Mezi největší kulturní společenské akce českých krajanů v Srbsku patří festival *Lepota različitosti*, *Paprikašijada*, *Krajanský pohár Banat Cup*, *Festival Srbský Banát*, oslava svátku svatého Jana Nepomuckého, *Svatojánský pohár*, *České kulturní léto ve Vršci* atd.

Kulturní život krajanů v Srbsku je velmi pestrý, což dokládá seznam významnějších akcí.

Značení turistických tras

V roce 2019 jsem se rozhodl vyznačit turistické trasy mezi obcemi Kruščice, Česko Selo a Bela Crkva. Červené turistické značení má propojit nejen „české“ obce v Srbsku, ale myšlenkou je spojit srbský a rumunský Banát. Tedy spojit turistickou značkou vesnice Kruščice a Gernik. Se značením turistických tras pomáhá Hnutí Brontosaurus. Cílem je propagovat šetrný turismus v srbském Banátu.

Letos se nám podařilo dokončit značení z Českého Sela přes Belu Crkvu a Kruščici až k rumunským hranicím v Kaludjerovu. Trasa je vyznačena červenou značkou, je na ní vyznačeno několik zastávek a jsou udělány rozcestníky. Mapa je vyznačena na portálu mapy.cz a dokonce vyšla nová turistická mapa Banátu.

Mediální činnost a informačně komunikační technologie v srbském Banátu

Čeští krajané jsou velmi aktivní na sociálních sítích. Česká národní rada má svoje internetové stránky <https://savetceha.rs/> a také facebookovou stránku *Krajanka*.

České besedy v Bele Crkvi, Kruščici, Českém Sele a ve Vršci mají svoje facebookové stránky.¹

České mediální centrum vysílá relaci pro české krajany na veřejnoprávní stanici Radiotelevize Vojvodina. Pořad *České slovo*, který trvá 30 minut, byl vysílán jednou za 14 dní a od dubna 2021 je vysílán každý týden. Učitel má na starosti celou obsahovou stránku vysílání a zároveň je redaktorem pořadu.²

Druhou relaci, kterou mám na starosti, je vysílání *Krajanka* na Radiu Bela Crkva. Letos v březnu ale začal majitel rádia požadovat za vysílání *Krajanky* nemalý honorář, který Česká národní rada odmítá zaplatit, a tak je zatím rozhlasové vysílání *Krajanky* pozastaveno.

Součástí práce učitele je také výroba propagačního materiálu pro srbský Banát. Moje žena dělá na většinu krajanských akcí plakáty a další propagační materiály.

V minulém školním roce jsme spolu s učiteli z rumunského Banátu začali vydávat časopis *Český Banát*, kde najdete všechny aktuality. Každé vydání časopisu má jedno ústřední téma zatím vyšla tři čísla časopisu.

Církevní život v srbském Banátu

Kostel svatého Václava v Kruščici, kostel svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu a kostel svatého Václava v Gáji jsou posledními místy v srbském Banátu, kde je čeština hlavním jazykem. Zpívá se a modlí z českých kancionálů a misálů.

Víra je pro krajany velmi důležitá. Je také rozlišovacím prvkem od Srbů. Čeští krajané jsou většinou katolického vyznání (jen v okolí města Vršac je několik evangelíků), Srbové bývají obvykle pravoslavní.

Aktivně se zapojují do duchovního života krajanů. Čtu v kostele biblická čtení a pomáhám při bohoslužbě se zpěvem. Synové chodí ministrovat.

¹Facebookové stránky českých besed

Česká beseda Bela Crkva. Odkaz zde https://www.facebook.com/%C4%8Cesk%C3%A1-beseda-Bela-Crkva-2258544201078916/?modal=admin_todo_tour

Česká beseda Kruščica. Odkaz zde <https://www.facebook.com/ceskabesedakruscica/>

Česká beseda Vršac. Odkaz zde <https://www.facebook.com/profile.php?id=100009198533780>

² Odkaz vysílání pořadu *České slovo*. <http://media.rtv.rs/ostalo/ceske-slovo/48080>

Evangelický církevní sbor ve Velikom Središti spolupracuje s farním sborem Českobratrské církve evangelické v Hodoníně.

V létě skončil své působení u českých krajanů kněz Csaba Csipak, který odešel do vesnice Ruské Selo. Čeští krajané tak zůstávají bez duchovního. Vše se snažíme vynahradit kněžskou výpomocí z České republiky. Což se zatím daří.

Podmínky pro výuku

Podmínky pro výuku jsou celkem dobré, dopovídají oblasti Banátu a jsou pět let téměř stejné. V Bele Crkvi probíhá výuka v Českém domě a ve Škole Plus. V Českém domě je k dispozici klasická třída, která je v zimním období vytápěna. Prostory Českého domu v Bele Crkvi může učitel používat i mimo vyučování pro své přípravy. Výhodou je možnost připojení internetu.

Ve Škole Plus v Bele Crkvi se vyučuje v pěkně upravené třídě a učitel má k dispozici i menší místnost pro své přípravy. V létě 2020 byla díky sponzorskému daru od Domu zahraniční spolupráce zakoupena do Školy Plus interaktivní tabule a multifunkční tiskárna.

V Kruščici se děti scházejí v Českém domě a v Etno domě.

Etnodům je původní české stavení, které zakoupila Česká beseda Kruščice. Záměrem bylo vytvoření muzea místních Čechů a místa, kde bude vyučován český jazyk. Podařilo se nám z bývalé maštale vytvořit staročeskou třídu (s kamny, starou tabulí), kterou jsme spolu s manželkou a žáky postupně výtvarně vyzdobili.

Ve Vršci probíhá výuka v České Besedě, kde je k dispozici vše, co učitel k výuce potřebuje.

V Českém Selu je k dispozici Českým dům a podle možností lze využívat i místní Etnomuzeum.

Spolupráce s dalšími institucemi

Nejdůležitější institucí pro učitele v Srbsku je Česká národní rada (ČNR), která má sídlo v Bele Crkvi. Předsedkyní rady je paní Ljiljana Stehlik. Spolupráce je dobrá.

Velmi dobrá je také spolupráce s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě. Velvyslanec Tomáš Kuchta navštěvuje krajské akce a snaží se vždy podpořit krajany v co největší míře.

Od srpna 2021 působí na Českém velvyslanectví v Bělehradě nový šéf konzulárního oddělení Petr Doležal, který na starosti také krajskou agendu. Pan Doležal navštěvuje většinu krajských akcí a je pro mě i pro krajany velkou podporou.

V každé obci, kde učím český jazyk, spolupracuji hlavně s předsedy Českých besed. Máme dobré vztahy a prohlubujeme spolupráci. Velmi dobrá spolupráce je také se Školou Plus v Bele Crkvi.

Starostové obcí Bela Crkva a Kruščice mají české předky, s krajany mají osobní vztah a snaží se je podpořit.

Dobrá je také kooperace s Hnutím Brontosaurus, které každoročně pomáhá v Českém Selu a okolí s údržbou vesnice nebo s akcemi spojenými s výukou češtiny (Noc s Andersenem, hry v českém jazyce v terénu). Ale hlavně nám Brontosauři pomohli vyznačit turistické cesty.

Podařilo se nám navázat spolupráci s Etnologickým ústavem Filozofické fakulty UK a jejich vyučujícím a studentům připravit již podruhé terénní výzkum v srbském Banátu, Z jejich prvního pobytu vyšla kniha České vesnice v srbském Banátu.

Práce učitele zahrnuje i psaní nejrozličnějších grantů a projektů, ať již pro srbské nebo pro české instituce. Velmi dobrá je také spolupráce s učiteli z rumunského Banátu.

Podmínky pro učitele

Bydlím s rodinou v domku na konci vesnice v Kruščici. Dům patří českým krajanům, kteří jsou v místní české menšině aktivně zapojeni. Dům se musel před nastěhováním kompletně zrekonstruovat, aby byl obyvatelný. Byla zavedena voda, elektřina, vybudována koupelna a WC, kuchyň, obnoveny podlahy, omítky, střecha. Hlavní nutné rekonstrukce jsou hotové, ale práce na opravách a údržbě je tu stále dost.

Úsilí vynaložené do rekonstrukce domku se nám zúročilo – žijeme zde komunitní život na klidném kraji vesnice. Přítomnost učitele i jeho rodiny je zde vnímána pozitivně. Vztahy s místními Srby i Čechy vytváříme i díky kontaktu celé rodiny s okolím velmi lehce.

Co se podařilo

Napsat dvě knihy o českých krajanech v Srbsku. První se jmenuje 100 let České besedy Kruščice a mapuje historii nejstaršího českého spolku ve Vojvodině. Druhá kniha České vesnice v srbském Banátu vyšla z terénního výzkumu studentů etnologie FF UK. Najdete zde zajímavá témata jako je česká svatba, krajanské divadlo či téma „českých“ porodních bab ale mnoho dalšího.

S hnutím Brontosaurus jsme dokončili turistické značení, ekologicky „naočkovali“ naše krajany a uspořádali dva EKO DNY.

Obnovili turistický život v Českém Selu. Přijíždějící turisty můžeme ubytovat Českém domě s plnou penzí.

Co se nepodařilo

Zrealizovat výměnný pobyt žáků mezi kruščickou základní školou.

Poděkování

Velké poděkování patří Domu zahraniční spolupráce za poskytnutí pomůcek a darů na výuku, zvláště pak paní doktorce Olze Vlachové za veškerou podporu a pomoc. Chtěl bych také poděkovat paní předsedkyni České národní rady Ljiljaně Stehlik za spolupráci a všem předsedům Českých besed za podporu ve výuce.

Naposlední díky patří Českému velvyslanectví v Bělehradě za veškerou podporu.

Významnější akce ve školním roce 2021/2022

17. 9. 2021 – Závod česko – srbského přátelství na kole

26. 9. 2021 – Vůně srbské kuchyně s Miroslavem Donutilem aneb Česká televize u krajanů

28. 9. 2021 – Den české kultury v Novém Sadě

20. 10. 2021 – Podepsána spolupráce krajské základní školy Kruščice s Biskupským gymnáziem v Hradci Králové

28. 10. 2021 - Konference Brána jazyku a literatury otevřena o českém jazyku v Srbsku

2. 11. 2021 – Dušičky v srbském Banátu

25. 11. 2021 - Svatokateřinský bál trochu jinak

Listopad 2021 – Lampionová výtvarná dílna

6. prosince 2021 – Svatý Mikuláš u krajanů v Srbsku

6. 12. 2021 – Předvánoční výtvarná dílna

SUBOTA

11.12.2021

U 14 ČASOVA

ČEŠKI DOM KRUŠČICA

Prosinec 2021 – Předvánoční koncerty v srbském Banátu

24. 12. 2021 – Štědrovečerní hostina pro zvířátka v Českém Selu

2. 1. 2022 – Novoroční koktej v Českém Selu

6. 1. 2022 – Tříkrálová koleda v Kruščici

Únor 2022 – Masopust v srbském Banátu

Únor 2022 – Vznik českého krajanského FAN KLUBU

20. 3. 2022 – EKO DEN

Březen 2022 – Obnoven sbor Radost

Duben 2022 – Vynášení Morany

Velikonoce 2022 – Velikonoční řehači

Duben 2022 – Velikonoční výtvarné dílny

16. 5. 2022 – Posvícení v Českém Selu a Dem České národní rady

16. 5. 2022 – Svatojánský pohár v Českém Selu

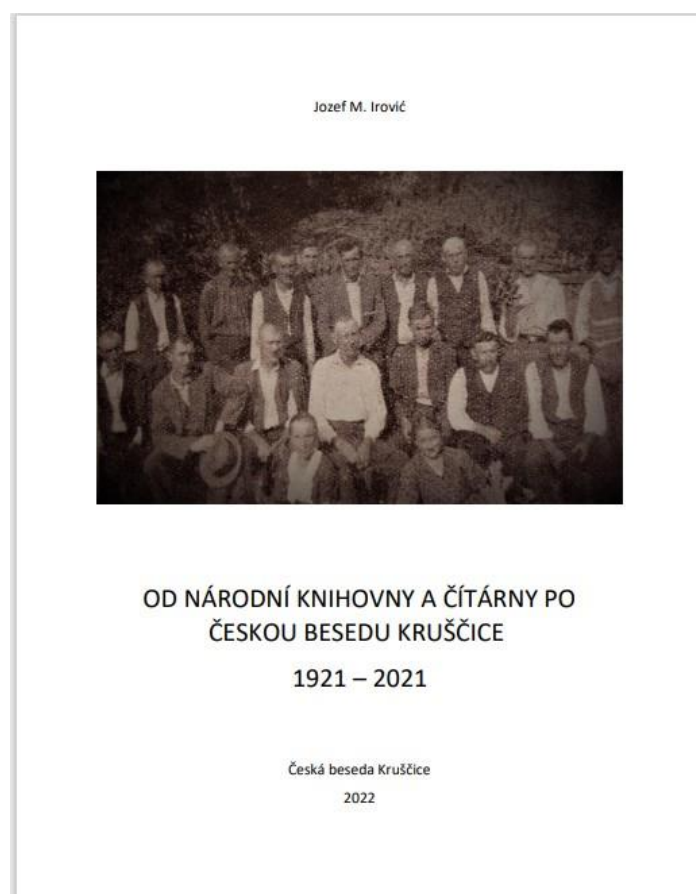
21. 5. 2022 – Český dětský den v Bělehradě

25. 5. 2022 – Svátek svatého Urbana

Červen 2022 – Křest knihy České vesnice v srbském Banátu a křest knihy 100 let České besedy Kruščice

Červen 2022 – Zakončení školního roku

Červenec 2022 – Malé Česko za Dunajem aneb Brontosaurus pomáhá v srbském Banátu

Červenec 2022 – Etnologové v Banátu

15. – 17. července 2022 – festival Krása různorodosti

14. 8. Paprikašijáda v Českém Selu

Srpen 2022 – České kulturní léto ve Vršci

